

Maxmudova Aziza Azamat qizi

O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti

Magistratura bo'limi Madaniyat va san'at sohasi

menejmenti ta'lim yo'nalishi I-bosqich magistranti

ANNOTATSIYA: Mazkur maqolada Muhammad Yusufning hayoti va ijodiy merosi zamonaviy adabiyotshunoslik nuqtai nazaridan tahlil qilinadi. Unda shoirning ijodiy shakllanish jarayoni, poetik mahorati, badiiy-estetik xususiyatlari hamda uning she'riyatida aks etgan asosiy g'oyaviy yo'nalishlar yoritilgan. Xususan, Vatan, ona, muhabbat, sadoqat va xalq hayoti kabi mavzularning badiiy talqini keng ochib beriladi. Shuningdek, maqolada shoir ijodining bugungi kundagi ahamiyati, yosh avlod tarbiyasidagi o'rni hamda zamonaviy adabiy jarayondagi ta'siri ilmiy asosda tahlil etiladi. Tadqiqot natijalari Muhammad Yusuf ijodining milliy adabiyotimiz rivojidadagi muhim o'rnini yana bir bor tasdiqlaydi.

KALIT SO'ZLAR: Muhammad Yusuf, o'zbek she'riyati, poetik mahorat, badiiy-estetik tahlil, xalqona uslub, Vatan mavzusi, ona obrazi, muhabbat, milliy qadriyatlar, zamonaviy adabiyot, ijodiy meros, adabiyotshunoslik.

O'zbek adabiyoti tarixida o'zining samimiyligi, xalqona ohangi va yuraklarga tez yetib boradigan she'rlari bilan alohida o'rin egallagan shoirlardan biri – Muhammad Yusufdir. Uning ijodi o'zbek xalqining ruhiy olami, orzu-intilishlari, dardu quvonchlari bilan chambarchas bog'liq bo'lib, u she'riyatni oddiy inson qalbiga yaqinlashtira olgan noyob ijodkor sifatida e'tirof etiladi. Zamonaviy adabiyotshunoslik nuqtai nazaridan qaraganda, Muhammad Yusuf ijodi nafaqat badiiy-estetik qiymati, balki ijtimoiy va ma'naviy ahamiyati bilan ham muhim tadqiqot obyekti hisoblanadi. Mazkur maqolada shoirning hayoti, ijodiy shakllanish jarayoni, uning she'riyatidagi asosiy g'oyaviy yo'nalishlar hamda zamonaviy tahlil asosida uning adabiy merosi keng yoritiladi. Muhammad Yusuf 1954-yilda Andijon viloyatida tug'ilgan. Uning bolalik yillari qishloq muhitida, oddiy xalq hayoti ichida o'tgan bo'lib, bu holat keyinchalik uning ijodida yaqqol aks etadi. Shoirning qalbida erta uyg'ongan so'zga muhabbat, tabiatga, insonlarga mehr uning she'rlarida samimiy va beg'ubor ifoda topgan. U oliy ta'limni tamomlagach, turli nashriyot va gazeta-jurnallarda faoliyat yuritadi. Bu davr uning

ijodiy kamolotida muhim bosqich bo‘lib xizmat qiladi. Aynan shu jarayonda u xalq hayotini chuqurroq o‘rganadi, oddiy insonlarning dardini his qiladi va ularni badiiy obrazlar orqali ifodalashga kirishadi.

Muhammad Yusufning ijodiy yo‘li murakkab bo‘lmagan, ammo mazmunan chuqur va serqirra yo‘l bo‘ldi. U ko‘p hollarda murakkab falsafiy iboralardan qochib, sodda, ravon va xalq tiliga yaqin uslubni tanladi. Bu esa uning she‘rlarini keng omma orasida mashhur qildi.

Muhammad Yusuf she‘riyatining o‘ziga xos xususiyatlari. Shoir ijodining eng muhim jihatlaridan biri – uning xalqona ruhda yozilganidir. Uning she‘rlarini o‘qigan har bir inson o‘z hayotini, o‘z kechinmalarini unda topa oladi. Bu esa ijodkorning eng katta yutug‘idir. Birinchidan, Muhammad Yusuf she‘riyatida samimiylilik ustuvor. U hech qachon sun‘iylikka berilmaydi, qalbida qanday tuyg‘u bo‘lsa, uni shundayligicha ifodalaydi. Shu bois uning satrlari o‘quvchini befarq qoldirmaydi. Ikkinchidan, uning she‘rlarida xalqona obrazlar keng qo‘llaniladi. Ona, Vatan, sevgi, sadoqat, sog‘inch kabi tushunchalar oddiy, ammo ta‘sirchan shaklda yoritiladi. Shoir bu obrazlarni murakkablashtirmaydi, aksincha, ularni har bir inson tushuna oladigan darajada sodda va ravshan tasvirlaydi. Uchinchidan, uning ijodida musiqa va ohangdorlik alohida o‘rin tutadi. Ko‘plab she‘rlari qo‘shiq sifatida kuylanib, xalq orasida yanada mashhur bo‘lgan. Bu esa uning ijodining xalq qalbiga naqadar yaqin ekanini ko‘rsatadi.

Ijodida asosiy g‘oyaviy yo‘nalishlar

Muhammad Yusuf she‘riyatini tahlil qilar ekanmiz, unda bir nechta asosiy g‘oyaviy yo‘nalishlarni ajratish mumkin.

1. Vatanparvarlik mavzusi

Shoir ijodida Vatanga bo‘lgan muhabbat yetakchi o‘rinlardan birini egallaydi. U Vatan obrazini oddiygina geografik hudud sifatida emas, balki ona, mehr, muqaddas qadriyat sifatida tasvirlaydi. Uning she‘rlarida Vatan – bu yurakdagi eng nozik tuyg‘ular bilan bog‘liq tushuncha.

2. Ona siymosi

Muhammad Yusuf she‘rlarida ona obrazi nihoyatda ulug‘ va muqaddas tarzda tasvirlanadi. Ona – mehr, fidoyilik va cheksiz muhabbat timsoli sifatida talqin qilinadi. Shoir bu obraz orqali insoniylikning eng yuksak fazilatlarini ifoda etadi.

3. Muhabbat va sadoqat

Shoirning sevgi haqidagi she'rlari ham alohida e'tiborga loyiq. U sevgi tuyg'usini ortiqcha dabdabasiz, samimiy va hayotiy tarzda ifodalaydi. Bu she'rlar o'quvchiga yaqinligi bilan ajralib turadi.

4. Oddiy inson hayoti

Muhammad Yusuf ijodida oddiy insonlar – dehqonlar, onalar, yoshlar, mehnatkashlar asosiy qahramon sifatida namoyon bo'ladi. Bu orqali shoir xalq hayotini badiiy aks ettiradi va uning dardini o'z dardi sifatida kuylaydi. Zamonaviy adabiyotshunoslik nuqtai nazaridan tahlil. Bugungi kunda Muhammad Yusuf ijodi zamonaviy adabiyotshunoslikda alohida e'tibor bilan o'rganilmoqda. Uning she'rlari faqatgina badiiy asar sifatida emas, balki ijtimoiy-psixologik hujjat sifatida ham qimmatlidir.

Zamonaviy tahlil shuni ko'rsatadiki, shoir ijodi post-sovet davrida o'zbek jamiyatining ruhiy holatini aks ettiradi. Uning she'rlarida mustaqillik davriga xos erkinlik, milliy o'zlikni anglash va qadriyatlarga qaytish jarayoni yaqqol seziladi. Bundan tashqari, uning ijodi kommunikativ jihatdan ham muhimdir. Ya'ni, u o'quvchi bilan bevosita muloqotga kirisha oladi. Har bir she'r o'quvchi qalbiga yo'l topadi, unda o'ziga xos hissiy rezonans uyg'otadi. Zamonaviy adabiyotda ko'plab murakkab uslublar paydo bo'lgan bir davrda Muhammad Yusufning sodda va samimiy uslubi o'z ahamiyatini yo'qotgani yo'q. Aksincha, u bugungi o'quvchi uchun yanada qadrlil bo'lib bormoqda. Muhammad Yusufning ijodiy merosi bugungi kunda ham o'z dolzarbligini saqlab qolmoqda. Uning she'rlari nafaqat adabiyot darslarida, balki kundalik hayotda ham keng qo'llaniladi. Ko'plab satrlari xalq orasida hikmatli so'zlar darajasiga ko'tarilgan. Shoirning asarlari yosh avlodni vatanparvarlik, insonparvarlik va sadoqat ruhida tarbiyalashda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Uning ijodi orqali milliy qadriyatlar targ'ib qilinadi, insoniylik fazilatlar ulug'lanadi. Bundan tashqari, uning she'rlari san'atning boshqa turlariga ham ilhom manbai bo'lib xizmat qilmoqda. Qo'shiqlar, sahna asarlari va turli ijodiy loyihalarda uning satrlaridan keng foydalanilmoqda.

Xulosa qilib aytganda, Muhammad Yusuf o'zbek she'riyatida o'chmas iz qoldirgan buyuk ijodkorlardan biridir. Uning hayoti va ijodi oddiylik va buyuklik uyg'unligining yorqin namunasi hisoblanadi. Shoir o'zining samimiy, xalqona va yurakdan chiqqan satrlari bilan millionlab o'quvchilar qalbidan joy olgan. Zamonaviy tahlil shuni ko'rsatadiki, uning ijodi faqat o'z davri bilan cheklanib qolmaydi, balki bugungi va kelajak avlodlar uchun ham muhim ma'naviy meros bo'lib xizmat qiladi. Muhammad Yusuf she'riyati – bu xalq qalbining ifodasi, milliy ruhning aks-sadosi va insoniy tuyg'ularning eng go'zal talqinidir.

1. Muhammad Yusuf. Saylanma. – Toshkent: Sharq nashriyoti, 2000.
2. Muhammad Yusuf. Ulug‘imsan, Vatanim. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot, 1998.
3. Muhammad Yusuf. Erka kiyik. – Toshkent: Adabiyot va san‘at nashriyoti, 1989.
4. Abdulla Oripov. Adabiyot va ma‘naviyat. – Toshkent: O‘zbekiston, 2002.
5. Erkin Vohidov. Tanlangan asarlar. – Toshkent: Sharq, 2001.
6. Alisher Navoiy. Xamsa. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nashriyoti, 1983.
7. O‘zbek adabiyoti tarixi (XX asr). – Toshkent: Fan nashriyoti, 2005.
8. Mustaqillik davri o‘zbek adabiyoti. – Toshkent: Akademnashr, 2010.
9. Adabiyotshunoslik asoslari. – Toshkent: Universitet nashriyoti, 2012.
10. Zamonaviy o‘zbek she‘riyati tahlili. – Toshkent: Tafakkur, 2018.